

SSK. TEPECİK EĞİTİM HASTANESİ KÜTÜPHANESİ VE ÜLKEMİZDEKİ TIP KÜTÜPHANELERİNİN SORUNLARI

THE LIBRARY OF SSK TEPECİK TEACHING HOSPITAL AND THE
PROBLEMS OF MEDICAL LIBRARIES IN TURKISH TEACHING
HOSPITALS

Ragıp KAYAR
Yaşa ÇAVUŞOĞLU

SUMMARY

Our library in our 1000- bed teaching hospital showed a good development in recent 3 and a half years.

Cartotexing, medline systems, are important advances. The annual fund for buying of the new books and periodicals is sent by central budget maintained over official inflation rate.

Our library kept subscriptions of 27 foreign and 38 domestic medical journals, during 1995. 106 domestic journals were taken without payement, at the same year.

The number of newly published books (after 1990) has greatly increased. The total number of books and periodicals was 7552 until 1992. These number increased into 11.354 (50.3%) on June 31,1996.

Key Words: Journalism, Periodicals, Medical Books.)

ÖZET

1000 Yataklı tam teşekküllü bir sağlık kuruluşu olan eğitim hastanemizin kütüphanesi son 3,5 yılda ciddi bir atılım içine girmiştir.

Kortoteks sistemi oluşturulmuş, med-line sisitemine geçilmiş, Genel Müdürlükçe Kitap-dergi tahsisatında enflasyonun üzerinde bir artış sağlanmıştır.

1995 yılında kütüphanemiz 27 yabancı 38 yerli dergiye abone olmuştur. Yerli dergilerin bağış olarak gönderilmesi ise 106' dır.

1990 ve daha yeni tarihte basılmış kitap sayısında önemli artışlar gerçekleşmiştir.

1992 öncesi 7552 olan kitap-dergi sayısı son 3,5 yılda 3802 artarak (%50.3) 31. 6. 1996 itibarıyla 11.354'e ulaşmıştır.

(Anahtar Sözcükler: Dergicilik, Periyodikler, Tıbbi Kitap)

Kütüphane Sorumlusu (Doç.Dr. R Kayar)
Kütüphane Memuru (Y. Çavuşoğlu)
SSK. Tepecik Eğitim Hastanesi, 35210-İZMİR

Yazışma: Doç.Dr.R Kayar

Bir eğitim hastanesinin en önemli özelliklerinden biri çağdaş ve modern bir kütüphaneye sahip olması ve güncelliğini sürdürürebilmesidir.

Ülkemizde "Ulusal Tıp Kütüphanesi" nin bulunmayışı araştırmacılar için her zaman istenen bilgiye erişme konusunda ciddi bir sorun oluşturmuştur. Bunun en önemli nedeni ülkemizde kütüphanenin önemini benimsemeyen çevrelerce kaynak kısıtlılığının bir gerekçe olarak gösterilmesidir. Oysa bilimsel kurumlarda (Üniversite, Fakülte, Yüksek Okullar ve Araştırma Enstitüleri) yeterli bir kütüphane en az koşuldur. Yani elektrik, su ve telefon yoksa hiçbir araştırma üretilemez. Ne yazık ki bilimsel kurumlarımızın bütçe planlamasında kütüphanelerin bu yaşamsal işlevi gözardı edilmekte, ekonomik darboğazlarda ilk feda edilen kalemlerin başında "kütüphanelere ayrılan ödenek" gelmektedir. Bu nedenle pek çok tıp kütüphanesinde, düzenli temini şart olan yabancı periyodiklerin bazı yıllar elde edilemediği ender görülmeyen olaylar haline gelmektedir. Örneğin 1994 yılındaki mali kriz, Ege Tıp Fakültesi Kütüphanesine hiçbir dergi-kitap alınamamasına yol açmıştır.

Tıp Kütüphanelerinin en önemli sorunu bilimsel kaynak teminindeki ödenek yetersizlikleridir. Yabancı dergilerin abone ücretleri kurum tarifesi (Institutional subscription fee) yaklaşık bir katıdır. Yıllık kurum abone ücretleri, 200- 500 dolar arasında (ortalama 300 dolar) değişmektedir. Bir Tıp Fakültesinin 30'u aşkın branşına (Klinik ve Klinik öncesi bilimler) birer yabancı dergi alımı 10 bin dolar'ı aşan (1 Milyar TL.ya yakın) bir rakamla gerçekleşmektedir. Üstelik yeterli bir kütüphanenin en az 100-150 dergiye abone olması beklenir.

Tıp Kütüphanelerimizin bir başka eksiği de modernizasyonudur. Henüz indeksleme, kartoteks sistemi ve yayın tarama bakımından bilgisayar sistemine geçmiş tıp kütüphanelerimizin sayısı çok azdır. Medline denen bilgisayarla literatür tarama sistemi, araştırmacılara yeterli sayıda sunulmama-

tadır. Bu nedenle genellikle tek bir cihaza bir eleman bağlanmaktadır. Yine Pek çok kütüphanemizde gelişmiş ülke kredi kartlı fotokopi makinaları (ortalama 5-10 adet) henüz bizde yoktur.

Oysa araştırmacının fotokopisinin kendi çekmesi eleman tasarrufu sağlayabilir. Yeterli sayıda cihazı çalışır durumda tutabilme olanaklarımızın bulunmadığı acı bir gerçektir.

Londra, Cambridge, Oxford (İngiltere), Houston, San Antonio, New York (Amerika), Viyana (Avusturya), Frankfurt (Almanya), Tıp Fakülteleri kütüphanelerinde incelemeler ya pan biri olarak (R.K), ülkemizdeki en gelişmiş Tıp Kütüphanesi olan Hacettepe Tıp Kütüphanesinin bile bu bakımdan yetersiz olduğunu söylemek gerekir.

Tıp Kütüphanelerimizin bir başka önemli sorunu aralarında yeterli bir iletişim ağının bulunmayışıdır. Herhangi bir kütüphane aranan bir kaynağa sahip değilse hangi kütüphanede bulunduğunu bildirmesi ve araştırmacıyı o kaynağa yöneltmesi beklenir.

SSK. TEPECİK EĞİTİM HASTANESİ KÜTÜPHANESİNDE YAPILAN YENİLİKLER

1971 yılında hizmete açılan Hastanemiz 1974' te Eğitim Hastanesi Statüsü Kazanarak Dahiliye ve Genel Cerrahi branşlarında ilk asistanlarını yetiştirmeye başlamıştır.

1982'de yılda 4-5 yabancı derginin alındığı, kartoteksi bulunmayan, kitapları oldukça eski tarihli bir kütüphane vardı. Kütüphane ayrıca seminer, vaka takdimi, ihtisas sınavı gibi ihale komisyonları toplantılar nedeniyle sık sık okuyucu kullanımına kapatılıyordu. 1985-1991 arasında kütüphane sorumluluğunu eski Baştabibimiz Prof. Dr. Suat Çağlayan (1992-1995) yürüttü.

1992'de Baştabip olması ile bu görevi şimdiki sorumlu R. K. devraldı.

Yıllık kitap/dergi ödeneklerinin arttırılması için Baştabibliğe sürekli isteklerde bu-

lunduk. Ödeneklerin branşlar arasında adil dağılımı ve genel amaçlı dergilerin sürekli temini sağlandığı gibi kütüphanenin amaç dışı kullanımı (her türlü toplantı) önlendi.

Alınan ödeneklerin bir kısmıyla nisbeten ucuz olan yerli dergi ve kitaplar alındı.

Genel Müdürlükçe kitap ve dergi alımı için hastanemize 1992'de 23,4 milyon TL., 1993 ve 1994'te 63,6 milyon TL, 1995'te 218,8 milyon TL. ve 1996'da 315. milyon TL. tahsis edildi ve bu tahsisatlar tümüyle kullanıldığı gibi yetmiyen talepler hastanenin diğer kaynaklarınca karşılandı (Tablo 1). Genel Müdürlükçe kitap dergi alımı için hastanemize ayrılan tahsisatın beklentiler doğrultusunda enflasyonu (% 80 alınır) aşığı memnuniyetle gözlenmektedir.

TABLO 1: Kütüphanemize Dergi ve Kitap Alımı İçin Genel Müdürlükçe Verilen Tahissat

Yıl (Milyon TL.)	Miktar (%)	Artış	Enflasyon (%80)
1992	23.4	--	100
1993	63.6	172	180
1994	63.6	0	320
1995	218.8	244	583
1996	315.0	44	1050

Yeni bir kartoteks sistemi oluşturuldu. Eski kitap ve dergiler yeni oluşturulan arşiv bölümünde korundular.

Yeni tarihli kitaplar konularına göre sınıflanarak raflarda okur hizmetine sunuldu.

1995 yılında 144 yerli, 27 yabancı olmak üzere 171 çeşit dergi okur kullanımına sunuldu (Tablo 2).

TABLO 2: Abone ve Bağış Yoluyla Elde Edilen Dergi Adedi(X)

Dergi Tipi	1993	1994	1995	1996
Yerli (Abone+ Bağış)	-	126	144	80
Yabancı (x) Abone	26	18	27	27
Yerli Abone	-	40	38	20

(X) Son 4 Yılda Değişmeyen Yabancı Dergi Aboneliği 11'dir.

Son 4 yılda genel amaçlı 11 yabancı dergi aboneliğinin sürekliliği sağlandı.

Kitaplarımızın 601 adedi 1985 yılı öncesine ait iken 690 adedi ise 1985 yılı sonrası basılmıştır (Tablo 3). 271 kitap (%21) 1990 ve daha sonrasında basılmıştır.

TABLO 3: Kütüphanemizdeki Kitapların Güncelliği

	1985 öncesi	Basım Yılları		TOPLAM
		1985-1990 Arası	1990 Sonrası	
Yerli	324	255	165	744
Yabancı	277	164	106	547
	601	419	271	1291

Son 3,5 yılda (1.1.1993-31.6.1996 arası) 3802 adet kitap ve dergi kütüphanemize kaydedilmiş bulunmaktadır (Tablo 4).

TABLO 4: Kütüphanemiz Demirbaşına Alınan Kitap ve Dergi Sayıları

	1992	1993	1994	1995	1996
	öncesi				
Türkçe	--	535	550	654	285
Yabancı	--	267	504	450	257
Toplam	7552 (x)	1102	1054	1104	542

(x)- Türkçe dergiler demirbaş kaydına alınmamıştır.

21'i türkçe, 5'i yabancı dilde olmak üzere 26 sözlük, 74 adet kongre tutanağı ve 276 adet tez ve 60 Index Medicus başvuru kaynağı olarak hizmete sunulmuştur (Tablo 5).

TABLO 5: Kütüphanemizdeki Başvuru Eserleri

	Türkçe	Yabancı	Toplam
Sözlük	21	5	26
Kongre Tutanakları	-	-	74
Tezler	276	-	276
Index Medicus -	60	60	

KÜTÜPHANEMİZİN İŞLEVLERİ

Kütüphanemize gelen kitap ve dergiler Demirbaş Defterine kaydedilmekte ve konusuna göre sınıflanarak ilgili raftaki yerini almaktadır. Dergiler herbiri için düzenlenmiş olan kartoteks kartlarına işlenmektedir. Dergilerin raftaki sıralanması alfabetik dizine göre dir. Aranan bir kaynak dergi ise kartoteksten, kitap ise kitapların konu dizinine göre hazırlanmış listeden taranarak varolup olmadığı çok kısa bir sürede öğrenilebilmektedir. İzmir ilinde 30 yılı aşan 2 derginin (Ege Üniv. Tıp Dergisi ile İzmir Devlet Hastanesi Dergisi) içindekiler sayfalarının fotokopilerinden oluşan birer cilt hazırlanmıştır (1,2). Bu iki kıymetli başvuru kaynağı hastanemiz dışındaki araştırmacıların da ilgisine sunulmuştur.

Dergi ve Kitap alımları-fotokopi cihazımız bulunmadığı için kayıp ve gecikmelere karşı ödeme vaadi içeren bir form imzalatılarak yapılmaktadır.

Duyuru panosunda Ulusal ve Uluslararası Kongreler duyurulmaktadır.

Yıllık abone ücretlerinin ödeme işlemleri zamanında ve doğru olarak gerçekleştirilmektedir.

Abone olduğumuz dergilerin eksik sayıları yayınevının öngörüldüğü süreler aşılmasızın düzenli aralıklarla talep edilmektedir.

Abone olunan dergilerin postada kaybolmasına ait geçmişteki deneyimlerimiz sonucu Hastaneye en yakın PTT binasında bir kutu (P. K. 41-35121) kiralanmış olup ve haftada iki gün bu kutuda biriken dergiler kütüphaneye taşınmaktadır.

Eskiyen ve cildi bozulan veya ciltsiz eserlerin ciltlenmesi gerekmektedir. 880 dergi 190 ciltte birleştirilmiş, ayrıca hazırlanan 20 kitap ciltlenmiştir. Ciltlenme işlemi süreklilik kazanmıştır.

KÜTÜPHANEMİZİN KLİNİKLERCE KULLANIM DURUMU

346 Hekim, 241 Hemşire, 79 Sağlık Tek-

nisyeni, 25 Eczacı, 6 Sağlık Yüksek Okul Mezununu ve 144 memur'un bulunduğu hastanemizde yılda bine yakın kitap ve dergi ödünç alınmaktadır (Tablo 6). Kayıt yapılmadan kütüphanede okunanlar bu sayının dışındadır.

TABLO-6 Kütüphanemizde Dergi- Kitap Kullanımı

	1994	1995	1996 (x)	TOPLAM	
KİTAP	Türkçe	267	290	157	714
	Yabancı	74	60	8(xx)	142
	Türkçe	168	200	42	410
DERGİ	Yabancı	295	318	140	753
	Kullanılan Form Ad.	(470)	(450)	(110)	1030
	TOPLAM	1274	1318	457	3049

(x) İlk 6 ay

(xx)Yabancı kitaplar kütüphane dışına verilmediğinden rakam düşüktür.

Tablo 7'den görülebileceği gibi hastanemizdeki klinikler içinde kütüphaneye en çok başvuran ve dergi/kitap alan bu üç branşın 3'er klinikten oluşması ve hekim sayılarının tek kliniklerin çok üzerinde olması dikkate alınmalıdır. 1994'te Beyin Cerrahisi, Biyokimya, Patoloji ve Nöroloji 1996' da Genel Cerrahi, Patoloji, Üroloji önsıralarda yer almışlardır.

Dergi/kitap alımlarının alan hekim sayısına bölünmesi ile elde edilen sayının yüksek olması o branşta "okuma" işlevinin az sayıda hekim tarafından gerçekleştirildiğinin göstergesidir. Aksine bu oran düşüktüğü o branştaki okuma işlevine daha çok hekimin katıldığı anlaşılmalıdır.

Bu oranların düşük olduğu (yani okumanın yaygın olduğu) kliniklerin başında ise Çocuk Klinikleri (1994'te 4.2, 1995'te 5.4 ve 1996'da 2.7) gelirken onu Röntgen Lab. (sırayla 2.5, 4.8 ve 3.4) izlemektedir.

1994, 1995 ve 1996'da en yoğun okuyan 5 Hekim Tablo 8'de belirtilmiştir. Ancak bazı

TABLO 7: Kliniklere göre kitap- dergi kullanımı

	1994			1995			1996 (x)		
	DR.	K+D	S/Dr.	DR.	K+D	S/Dr.	DR.	K+D	S/Dr.
Çocuk (3)	36	150	4,2	34	184	5,4	16	38	2,7
Cerrahi (3)	25	127	5,1	26	241	9,3	8	60	7,5
Dahiliye (3)	19	120	6,3	20	74	3,7	16	41	2,6
Rontgen	6	15	2,5	13	62	4,8	13	44	3,4
İntaniye	13	69	5,3	10	83	8,3	5	17	3,4
Ortopedi	8	17	2,1	11	35	3,1	8	12	1,5
Biyokimya	7	68	9,7	9	44	4,9	3	6	2,0
Patoloji	4	33	8,3	11	58	5,3	6	26	4,3
Nöroloji	2	16	8,0	8	36	4,5	8	13	1,6
K.B.B.	3	17	5,7	3	9	3,0	2	4	2,0
Beyin Cer.	2	22	11,0	4	8	2,0	4	6	1,5
Bevliye	5	15	3,0	6	16	2,7	2	7	3,5
Göz	6	15	2,5	6	13	2,2	9	16	1
Plastik Cer.	2	5	2,5	2	4	2,0	--	--	--
Anestezi	1	2	2,0	2	4	2,0	2	4	2,0
Hemşire	(37)	92	2,5	(39)	74	2,0	(20)	46	2,5
Diğer	8	1	2,0	6	12	2,0	2	4	2,0
Toplam	184	797	4,3	215	976	4,5	124	344	2,77

(x) ilk 6 ay.

Dr. Doktor

() Hemşire

K+D: Kitap + dergi

S/Dr: Alınan Materyalin Alan Kişiyne Oranı.

TABLO 8: Hastanemizde en yoğun okuyan hekimler

1994		1995		1996	
Z. Başkan (DAH)	27	T. Koç (CER)	60	M. Tireli (CER)	20
S. Özinel (BİYO)	26	M. Ünal (ÇOC)	23	H. Çatal (CER)	20
S. Kabaoğlu (DAH)	21	S. Özinel (BİYO)	20	S. Kabaoğlu (DAH)	18
H. Aydınoğlu (ÇOC)	20	M. Erkuş (PAT)	20	S. Kesken (NÖR)	16
G. Yazıcıoğlu (İNT)	20	A. Gürkan (CER)	20	S. Akşit (ÇOC)	14

isimlerin klinik adına tüm alımları yapabileceği de hesaba katılmalıdır.

Hemşirelerin de tüm alımların 1994'te (%20), 1995'te (%18) ve 1996'da (%14)'ünü oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu ise hemşirelerin giderek daha az okuduğunu göstermektedir (Tablo 7).

KÜTÜPHANEMİZİN SORUNLARI

Kitap, dergiler ve oturma alanlarının sürekli tozlanması henüz çözümlenemediğimiz sorunlardır. Önlem, kapalı camlı dolap sistemi ve sık temizlik olabilir.

Okur sayısının artırılması için yaz-kış ısının 20 C'de tutulması da henüz sağlanamadığımız bir başka gerekliliktir.

Hepsinden önemlisi özellikle güncel kaynakların Kütüphane dışına verilmesini önlemek için fotokopi cihazı (enaz iki adet) bulunması acil ihtiyaçtır.

Bir başka sorun tek eleman bulunması dolayısıyla gerek öğle yemeği gerekse elemanın kişisel problemleri (hastalık, izin vs.) dolayısıyla kütüphanenin kullanım dışı kalmasıdır. İkinci bir personele bu sakınca ortadan kaldırıldığı gibi mesai dışı nöbetçi hekim ve hemşirenin yararlanabileceği 2 saat daha (örneğin Saat:18.00'e kadar) açık tutulabilmesi sağlanabilir.

Bir başka sorun özellikle güncel dergilere adeta el koyan okurlardır. Sık sık geri ödemede ağır cezaların hatırlatılması gerekmektedir. "Nasıl olsa başkası okumuyor" veya "sürekli bende bulunsun" düşüncesiyle

bloke edilen güncel kaynakları diğer okuyucuların da kullanımına hazır halde tutmak en önemli sorunlarımızdan biridir.

Kütüphanemizin acil olmayan fakat önemli bir başka sorun da kartoteksinin bilgisayar programına geçmesidir. Bilindiği gibi bu sistem raflarda dolaşmadan aranan kaynağı yada aranan konuda ne gibi kaynaklar bulunduğunu gösteren ve zaman kazandıran bir sistemdir.

Sorunlardan sonuncusu ise, giderek artan materyalden özellikle eski tarihli olanların korunması için giderek daha geniş alan gereksinimidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1- Ülkemizde tek merkezi bir Ulusal Tıp Kütüphanesine şiddetle ihtiyaç vardır. Bu kütüphane faksla isteklere hızlı yanıt vermedir.

2- Her eğitim hastanesinde özellikle klinik bilimlerin tüm dallarında en seçkin ve güncel kaynaklar hekim kalitesini artırmak üzere hazır bulundurulmalıdır.

3- Hastanemiz kütüphanesinin yukarıda belirtilen önemli eksikliklere rağmen derli toplu ve gereksinimlere yanıt verebilir düzeyde hizmete hazır tutulduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

1. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 30 yıllık içindekiler Dizini (1962- 1992), 1993; 313 sayfa.
2. İzmir Atatürk Devlet Hastanesi Tıp Dergisi 31 yıllık içindekiler Dizini (1963- 1994), 1996; 303 sayfa.